
Verificaziun dallas incumbensas communalas

Rapport e proposta dalla suprastanza communal per ademplir l'incumbensa Maissen

dils 15 da schaner 2019

Cuntegn

<i>Situaziun da partenza</i>	2
Incumbensa Maissen	2
Basas	2
<i>Elaboraziun verificaziun communal dallas incumbensas</i>	3
Organisaziun legislativa	4
Mesiras gia realisadas ni en planisaziun (2018/19)	4
Pretensiuns concernent la politica da finanzas	5
<i>Resultats</i>	6
1. prioritad: mesiras per realisar	6
2. Prioritad: mesiras ch'ein d'examinar en detagl	6
Mesiras ch'ein vegnidas strihadas	8
<i>Proposta</i>	10

Situaziun da partenza

Incumbensa Maissen

Alla sesida dil parlament dils 22 da fevver 2017 ha il parlament surdau alla suprastonza communal suandonta incumbensa inoltrada da Carmelia Maissen ils 30 da november 2016:

Incumbensa:

La suprastonza communal vegn incumbensada da presentar al parlament ina verificaziun dallas prestaziuns ed incumbensas cun propostas da spargnar e restructurar. Las propostas duein pertucar tut ils secturs e tut ils pensums dalla vischnaunca. Cheutier s'audan era in'examinaziun dils process da lavur ed ina consideraziun d'interess dils standards qualitativs. El resultat ei il project d'elaborar aschia, ch'ils cuosts demuossan entochen il 2021 en cumparegl cun il quen annual 2015 negin augment e ch'il menaschi contonscha in grad d'autofinanziaziun da minimal 10 %. La verificaziun e priorisaziun dallas investiziuns suenter finamiras strategicas duei succeder aschia, che la cumpart dils deivets bruts resta sut 100 %.

Motivaziun:

La planisaziun da finanzas 2018 entochen 2021 presentada dalla suprastonza sco era las cefras-clav da finanzas corrispudentas tschontschan in lungatg clar. Senza mesiras radicalas crodan las finanzas dalla vischnaunca a vesta media en sballontscha e la habilitad d'agir pil futur ei restrenschiada fermamein. La pretensiun d'ina planisaziun da finanzas persistente eis ei, che nies far d'ozildi permetta la medema libertad d'agir allas proximas generaziuns. Cun ina activitad d'investiziuns, che lai crescher ils deivets sin ina cumpart da deivets bruts da 140 % enteifer paucs onns (stan 2015: 50 %), practichein nus negin'utilisaziun persistente cun nosas resursas. Igl alzament proponiu dalla taglia sin entrada e d'immobillas tonscha buca, per contonscher ina forza finanziaria sanadeivla. L'organisaziun dalla nova vischnaunca ha duvrau biaras resursas ed era per ils cumpigli in process da massa lavur. Bia era buca prevesibel e la planisaziun da lavur e da finanzas sebasava sin supposiziuns, ch'ei posteriuramein buca tuttas semussadas gestas. Medemamein han facturs externs sco las consequenzas dalla nova lescha da scola cantunala, il svilup ella sparta dalla segirtad d'affons e da carschi, la nova finanziaziun dils spital e da tgira sco era la refuorma dall'ulivaziun da finanzas augmentau ils cuosts. Ussa, treis onns suenter la fusiun, ein novas experientschas ed enconuschientschas avon maun, ch'ei davantatg per in'evaluaziun profunda da potenzials da spargnar ed optimar. Era munglass ei ussa esser prevesibel, cura e nua che las, oz aunc buc effectivas, sinergias dalla fusiun vegnan a tschaffar. En quei senn duess la verificaziun dallas prestaziuns ed incumbensas contribuir, che la vischnaunca sa agir a liunga vesta persistent per il bien da sia populaziun. La consultaziun da personas dil fatg externs sco era digl uffeci da vischnauncas per la elaboraziun dil project seigi cussegljada, medemamein igl accumpignament d'ina cumissiun parlamentara.

Basas

La situaziun finanziaria critica dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion ei gia dapi in temps in tema ell'agenda politica dalla suprastonza communal e dil parlament communal. En differents rapports e differents lavurs da basa ein las finanzas e lur svilup vegnidas analisadas sco era propostas per singulas parts vegnidas elaboradas. Entginas mesiras, ch'eran ella cumpetenza dalla suprastonza e direcziun communal, ein gia vegnidas realisadas ils davos dus onns.

Suandontas lavurs stattan en stretg connex cun la verificaziun communalas dallas incumbensas presenta ed ein da cagir sco basa per lezza:

- Messadi tier il preventiv 2018 – reducziun d'expensas els secturs da formaziun e dil forestalesser. Il messadi cuntegn ina survesta cumplexsiva digl augment da cuosts el sector da formaziun. Cun conclus dils 15 da fevrer 2018 ha il parlament decidu davart singulas mesiras per la realisaziun. Ultra da quei ha il parlament approbau ils 12 da settember 2018 la dislocaziun dalla scola superiura da Rueun a Glion sigl onn da scola 2019/20.
- Verificaziun dall'organisaziun communalas, rapport dalla suprastanza communalas per ademplir l'incumbensa Duff. Il rapport analysescha il status quo ella legislativa, executiva sco era ella direcziun e demuossa alternativas pusseivlas cun ils disavantatgs sco era avantatgs correspundents. Basa per quei era la studia dalla HTW Cuera, che la suprastanza communalas ha incumbensau la primavera 2017. Il parlament communal ha discussiunau il rapport a caschun dalla sesida dils 11 d'avrel 2018.
- Examinaziun dil menaschi forestal dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion, rapport dalla suprastanza communalas per ademplir l'incumbensa Gabriel. Basa per il rapport era in'analisa externa dil menaschi forestal cun tschun variantas per la reorganisaziun. Il parlament ha tractau il rapport a caschun dalla sesida dils 20 da zercladur 2018. La realisaziun dalla reorganisaziun pren siu percours. El focus stat oravontut la pli stretga collaboraziun denter menaschi forestal e survetsch tecnic sco era il nez cumplein da lavurs forestalas subvenziunadas.
- Plan da finanzas investiziuns 2020–2024 cun rapport explicont. Il parlament communal ha priu enconuschientscha dil plan da finanzas investiziuns a caschun dalla sesida dils 24 d'october 2018.
- Messadi tier il preventiv 2019. Sper las explicaziuns tier il preventiv cuntegn il messadi in'analisa dalla situaziun da partenza avon la fusiun, dallas supposiziuns fatgas da lezzas uras ella planisaziun da finanzas ed il svilup effectiv.

Elaboraziun verificaziun communalas dallas incumbensas

Sin basa dallas lavurs e las experientschas fatgas ils davos tschun onns dapi la fusiun ha la suprastanza communalas menau atras la verificaziun communalas dallas incumbensas. En fuorma sistematica ein talas prestaziuns dalla vischnaunca vegnidas eruidas ed analisadas, che la vischnaunca presta voluntariamein, las qualas ella ei buca ligiada entras dretg surordinau ni en quellas ch'ella ha libertad d'agir pertuccont la dimensiun, qualitat ni finanziaziun (principi dil caschunader). La suprastanza communalas ha priorisau las mesiras e cusseglia la realisaziun dallas mesiras cun emprema prioritad. Quellas mesiras levgiassen las finanzas per CHF 400'000 ad onn. Las mesiras dalla secunda prioritad cusseglia la suprastanza communalas d'examinar en detagl. En ina tiarza gliesta ein talas mesiras e secturs menziunai, las qualas la suprastanza communalas less muort la muntada per la vischnaunca e sia populaziun mantener ella fuorma dad oz.

La suprastanza communalas ei pertscharta, che la verificaziun dallas prestaziuns voluntarias caschuna pauc plascher e malsegirtad tier las gruppas pertuccadas. Quei sulet ei denton negin motiv da desister da quell'examinaziun. Il rapport present contonscha buca la fin era trasparenza e renda quen sur ina paletta da survetschs vasta e qualitativamein sin in ault level che la vischnaunca presta.

Organisaziun legislativa

Ella constituziun communal (art. 60 al. 1) ei remarcau, ch' il parlament exista per minimalmein duas legislaturas da diesch commembers da Glion, mintgamai dus da Castrisch, Rueun e Ruschein sco era da mintgamai in commember dallas fracziuns restontas. Da principi eis ei sunter pusseivel da reponderar la cumposiziun resp. la grondezia. Medemamein ei da fixar la procedura electorala per la tiarza legislatura.

Biaras vischnauncas han il davos temps sminuiu la grondezia dil parlament ni ein perfin turnai anavos tier la radunonza communal. Motiv principal era savens la difficultad d'anflar avunda personas interessadas. Ina reducziun dalla summa da sezs munta era in respargn finanziel. La decisiun astga denton buca vegnir fatga ord vesta finanziaria, auters arguments sco la representaziun adequata dalla populaziun ein en emprema lingia da risguardar. Tuttina vesa la suprazionza ei sco correct da menar quella discussiun, perquei propona ella la verificaziun detagliada (secunda prioritad).

Mesiras gia realisadas ni en planisaziun (2018/19)

Tier la fusiun avon tschun onns valeva ei da metter sut in tetg 13 differentas sorts d'accumpliment da lavur, da process da lavur e da pretensiuns da qualitat. Quei process ei aunc buca serraus giu. Colligias cun quest process ei la verificaziun actuala, l'optimaziun e l'adattaziun. Il davos onn ein denter auter suandontas mesiras vegnidadas instradadas:

Bogn aviart	Reducziun manteniment e mesiras da reclama
Ludoteca	Reducziun contribuziun alla ludoteca per CHF 1'500 per consequenza da contractivas cun la societad burgheisa per sbassar il tscheins d'affittaziun
SPITEX	Renovaziun contract denter SPITEX e la claustra Glion cun tariffas pli bassas
Sendas da viandar	Reducziun dalla tgira dallas sendas da viandar
Manteniment diils edifezis	Reducziun sil minimum (TUK, immobilias facultad finanziaria)
Fieras	Reducziun diember da fieras da 8 sin 7 igl onn 2020
Societad da construcziun Grüneck	2018 per l'emprema gada distribuziun dil gudogn da CHF 32'000 per mauns radunonza societad da construcziun. La distribuziun dil gudogn pil futur ei aunc aviarta.
Taxaziuns da taglia per la vischnaunca Breil/Brigels	Entradas supplementaras da CHF 30'000 (500 declaronzas da taglia) entras taxaziuns da taglia 2017 per la vischnaunca Breil/Brigels ils onns 2018 e 2019
Tariffas per damondas da baghegiar	Introducziun lescha davart las taxas tier la lescha da baghegiar per igl 1. da schaner 2019
Squitschader	Reducziun diember squitschaders ella casa cumin e renovaziun contract
Affitaziun Casa Cumin	Affitaziun d'in biro ella casa cumin alla Procap Grischnun pigl 1. d'avrel 2019
Publicaziun plazzas libras	Annulaziun abbonement per portal da plazzas tier la Súdostschweiz
Schubergiar ils edifezis	cun il niev concept ei la schubergiada vegnida optimada
Dimorants jamnils	dapi 2018 pratica pli consequenta dil domicil da taglia
Stan da sittar Pardiala	dar giu il stan da sittar allas societads da tir el dretg da baghegiar ei en sclariment
Direcziun da scola	Reducziun pensum direcziun da scola (3 lecziuns) ed optimaziun structura
Collaboraziun forestal/communal	entras intensivaziun dalla collaboraziun denter menaschi forestal e survetsch tecnic migliurament dalla prestaziun e reducziun d'incaricas a tiarzs
Survetsch da piquet ARA	introducir survetsch da pichet comunabel per las sereneras Schluein, Rueun e Tavanasa

Ulteriuras mesiras ha il parlament decidiu a caschun dallas debattas dil preventiv 2018 e 2019.

In'egliada vala era adina da metter sil diember dil persunal. Nudava la partiziun finanzas igl 1. da schaner 2014 aunc in diember da persunal da 870 pertschien, muntava quel la fin 2018 aunc 730 pertschien. La fusiun muntava era la stabilisaziun da novs process da lavur. Quels vegnan dafer-tontier controllai e sche necessari adattai, aschia che la prestaziun ed efficienza san vegnir rinforzadas. Igl onn 2017 ei vegniu elaborau in niev concept da pedels cun standards unificai per la

schubergiada, ils process da lavur, survetschs da pichet coordinai, etc. Effect da quei era ina reducziun dils pensums. Tier ils secturs da scola e forestalesser ei gia vegniu fatg explicaziuns detagliadas el messadi per il preventiv 2018 purificau. La collaboraziun pli stretga denter menaschi forestal ed il survetsch tecnic ei gia vegnida instradada ed ei secumprovada gia a caschun dallas davosas nevadas. Tier il survetsch tecnic vegnan denter auter era las incumbensas a tiarzs verificadas. Igl ei denton da remarcar che las pretensiuns dalla populaziun pertuccont las prestaziuns dil survetsch tecnic (rumida da neiv, schubergiada, lavurs da manteniment, etc.) vegnan buca pli pintgas.

Directivas concernent la politica da finanzas

L'incumbensa Maissen pretenda entochen igl onn 2021 la realisaziun da suandontas directivas concernent la politica da finanzas:

- Negin augment dils cuosts totals en cumparegliaziun cun il quen 2015
- Grad d'autofinanziaziun dapli che 10 %
- Cumpart da deivets bruts pli pauc che 100 %

Dapi l'inoltraziun dall'incumbensa ein era il quen annual 2017 e la finiziun provisorica digl onn 2018 avon maun. Medemamein ei la planisaziun dallas investiziuns vegnida surluvrada il davos atun. Tiarza basa per la valetaziun dalla valurs directivas, che vegnan pretendidas ell'incumbensa, ei il preventiv 2019, che sebasa sin valurs d'experientscha dalla nova vischnaunca e ch'ei vegnius tractaus dalla cumissiun da finanzas a moda intensiva. Avon quella significaziun ei da menziunar, ch'ina plafonizaziun dils cuosts totals ei buca pusseivla. Motiv principal ein las amortisaziuns, ch'ei carschidas denter il quen 2015 (CHF 150'000) ed il preventiv 2019 (1.3 miu. francs) fermamein e che vegnan muort las investiziuns currentas a crescer vinavon. Il grad d'autofinanziaziun pretendiu da 10 % ei bunamein vegnius contonschius igl onn 2017. El caracterisescha la forza finanziaria ed il spazi d'agir finanziel dalla vischnaunca e di ora tgei cumpart da sias entradas che la vischnaunca sa impunder per las investiziuns. La cumpart da deivets bruts muossa sch'els deivets stattan en ina relaziun adattada tier las entradas contonschidas. El indichescha cons pertschien dallas entradas ch'ei necessaris per sminuir ils deivets. Il 2017 muntava quella valeta a 87.44 pertschien. Igl augment visavi igl onn vargau ei da menar anavos sill'admissiun d'in credit tier il cantun Grischun per cundiziuns fetg bienmarcadas. Las cefras-clav che vegnan applicadas dil cantun e dallas vischnauncas ein in bien instrument da camond. Per che siu diever per il camond s'augmenta drova ei ina planisaziun da finanzas cumplessiva. Quella schai il mument per els tratgs fundamentals ed ei da perfecziunar ils proxims onns.

Resultats

Il resultats naschi ord la verificaziun entras la suprastanza ein sparti en mesiras, che vegnan proponidas per la realisaziun, en mesiras da secunda prioritad, che duessen vegnir examinadas sco era en mesiras, che vegnan buca persequitadas vinavon.

1. prioritad: mesiras per realisar

Product		Mesiras	Consequenzas finanzialas (= reduenziun) Summas en CHF				
nr.	Tetel		2019	2020	2021	2022	2023
1.1	Squitschaders IT	Reducziun squitschaders/toner plaz da lavur	2'500	4'000	4'000	4'000	4'000
1.2	Surselva app	Strihar Surselva App	900	900	900	900	900
1.3	Affittaziun anteriuras canzlias	Intenziun d'affittar stanzas da biro dallas ulteriuras canzlias communalas	2'500	5'000	5'000	5'000	5'000
1.4	Manteniment ovras da meglieraziun	Introducziun basa legala per la finanziaziun dil manteniment dallas ovras da meglieraziun (principi dil caschunader)	0	150'000	150'000	150'000	150'000
1.5	Cuosts vias communalas	Il cuosts per vias els vitgs, vias da transit, da funs e d'uaul vegn plafonau sin CHF 440'000 ad onn. (cumparegliaziun cun il preventiv 2019)	0	25'000	25'000	25'000	25'000
1.6	Rumida da neiv per privats	Elaborar reglament cun tariffas per la rumida da neiv d'immobillas privatas (principi da caschunader)	10'000	10'000	10'000	10'000	10'000
1.7	Lescha da rumien	Introducziun basa legala per finanziaziun tenor caschunader e che cuviera ils cuosts dalla gestiun dil rumien (princip da caschunader)	0	200'000	200'000	200'000	200'000
1.8	Easyvote	Strihar Easyvote	0	3'600	3'600	3'600	3'600
1.9	Cumpart dalla vischnaunca vid la paga dil caluster	Strihar cumpart dalla vischnaunca vid la paga dil caluster dallas pleivs evangelicas Glion e Schnaus	0	4'100	4'100	4'100	4'100
Total consequenzas finanzialas			15'900	402'600	402'600	402'600	402'600

2. Prioritad: mesiras ch'ei d'examinar en detagl

Product		Mesiras	Remarcas/consequenzas finanzialas schazegiadas ad onn
nr.	Tetel		
2.1	Parlament	Reduziun diember commembers dil parlament	Realisabel silla proxima perioda da legislatura (2022-2025), respargn ca. CHF 20'000
2.2	Survetsch all'urna	Strihar il survetsch all'urna ellas fracziuns.	CHF 4'000

2.3	Archiv communal	Reducir ils cuost da personal per igl archiv.	Mesiras a vesta media e liunga: Suentar reunir ed actualisar ils 13 anteriurs archivs communal CHF 30'000
2.4	Fegl Ufficial Surselva (FUS)	Finanziaziun entras abonnaments	Discutar futur dil FUS ella conferenza da presidents CHF 67'000
2.5	Taxas	Alzar taxas per diversas funcziuns ufficiala dalla controlla da habitants.	Naven da 2020. Entradas supplementaras CHF 5'000.
2.6	Uffeci da baghegiar	Reducziun cuosts da personal ella sparta dall'administraziun d'immobillas.	Mesira a vesta media tochen liunga: suenter reducziun inventari d'immobillas ella facultad administrativa. CHF 30'000.
2.7	Magazins da pumpiers	Sclarir utilisaziun dils magazins da pumpiers nunutilisai.	Negin schazetg
2.8	Lavur sociala da scola	Verificar altezia pensum lavur sociala dalla scola.	Negin schazetg
2.9	Support da medias en scola	Verificar pensum support da medias.	Negin schazetg
2.10	SanaSurselva	Verificar organisaziun SanaSurselva.	L'uniun da vischnauncas ei la plattform per il provediment da sanadas ella regiun e purtadra dil spital regional
2.11	Plaz da ballapei / trenament	Reducziun cuosts da tgira plaz da ballapei Fontanivas entras cumpra d'in roboter da segar.	Negin schazetg
2.12	Bogn aviert	Verificar scursanida dils temps d'avertura bogn aviert Fontanivas.	Negin schazetg
2.13	Contribuziun Surselva Turissem SA	Contractar daniev tariffas carta da hosps dalla Surselva Turissem SA per las entradas el bogn aviert naven digl onn 2020.	ca. CHF 8'000
2.14	Contribuziun ludoteca	Verificar reducziun contribuziun ludoteca Glion.	Contribuziun actuala CHF 15'500
2.15	Lavur da giuventetgna	Pretender contribuziuns dalla pleivs per lavur da giuvenils.	Il mument separticipeschon mo las pleivs dil marcau da Glion alla finanziaziun dalla lavur da giuvenils
2.16	Program d'IT per igl uffeci social	Verificar introducziun program d'IT per realisaziun pli efficienta digl agid social.	Negin schazetg
2.17	Label marcau d'energia	Verificar cuntinuaziun dil label marcau d'energia (naven digl onn 2023)	ca. CHF 12'000
2.18	Agroturissem Alp Schnaus	Verificar explotaziun Alp Schnaus la stad entras agroturissem	Edifezi d'alp ei vegnius modernisau per diever agroturistic, denton mai vegnius duvraus. Negin schazetg pusseivel.
2.19	Tscheins d'affittaziun per las alps	Verificar alzament tscheins d'affittaziun per las alps sin nivel che cuviera ils cuosts (incl. investiziuns)	Mesira a vesta media, cun quei ch'ils tscheins d'affittaziun ein gest vegni adattai per ils proxims 5 onns.

2.20	Contribuziun a diversas occurrenzas	Reducir ni strihar diltut contribuziuns (model Cuera)	Occurrenzas p. ex. Städtlifest, Cuors Romontsch, Anna Catrina, Refo500. Contribuziuns actualas: CHF 30'000
2.21	Implonts turistics	Verificar reducziun ornament da flurs da De-florin e Billeter el marcau da Glion. Strihar contribuziun runal Castrisch, strihar senda da viandar d'unviern e bus da skis Ladir-Falera, Luven-Sasolas, pli pign pigniel da Nadal piazza cumin, strihar contribuziun per la deco pigniel da Nadal St. Margrethenplatz, strihar/reducir illuminaziun da Nadal marcau da Glion	ca. CHF 10'000 tochen CHF 40'000
2.22	Reducziun reit da sendas da viandar	Verificar reducziun reit da sendas da viandar	Mesira a vosta media, cun quei che la reit da sendas da viandar ei gia vegni-da verificada en connex cun la fusiun. (respargn cunzun prestaziuns internas)
2.23	Contribuziun taxas da hosps alla Surselva Turissem SA	Verificaziun cunvegna da prestaziun cun Surselva Turissem SA	Negin schazetg
2.24	Fieras da rauba	Verificar reducziun summa da fieras	Per las fieras vegnan cunzun prestaziuns internas demussadas: survetsch tecnic, polizia, schef da fiera
2.25	Taglia da tgauns	Verificar alzament taglia da tgauns	Entradas supplementaras pusseivlas 230 tgauns * CHF 20.00 = total CHF 4'600
2.26	Immobiliars	Reducziun successiva d'immobiliars ella facultad finanziaria	
2.27	Pendiculara Signina	Verificar alzament tariffas annualas e prezis viadis singuls	CHF 1'000
2.28	Tablas da survesta cartas da viandar	Verificaziun da desister dil remplazzament dallas tablas (digitalisaziun)	CHF 30'000
2.29	Rumien bloccont	Verificar reducziun ni strihar transports da rumien bloccont	Sulettamein aunc furniziun directa a Plaun Grond pusseivel
2.30	Segirtad	Verificaziun purschida da segirtad	ca. CHF 5'000
2.31	Tancadi Riein	Verificar dissoluziun tancadi	ca. 10'000 CHF

Mesiras ch'ei vegnidas strihadas

Manteniment plazs da ballapei e da tennis Glion che cuviera ils cuosts	In'indemnisaziun che cuviera ils cuosts (ca. CHF 30'000 ad onn) per il diever dil plaz da ballapei e da tennis entras las uniuns fuss per quels buca purtabel.
Contribuziun ad uniuns da sport e tir	La contribuziun da CHF 14'000 ad onn munta per las uniuns, ch'ei impurtontas per la sanadad e la veta sociala, in'impurtont sustegn finanziel. Era la vischnaunca profitescha digl engaschi dallas uniuns.

Tariffa per indigens pendicularas Sursaisa Mundaun	L'introducziun dalla tariffa (CHF 22'500) sebase sin iniziativa dil parlament.
Bogn aviert Glion	Il bogn aviert ei in'impurtonta purschida da stad, che carmala hosps da lunsch sur il cunfin da Glion. Deficit rodund CHF 250'000 ad onn.
Indrezs da temps liber	Ina dissoluziun da piazzas da grillar, piazzas da giugs, tualettas publicas, bauns da seser, etc. fuss ina massiva sperdita d'attractivitaad per nosssa vischnaunca. Cuosts da rodund CHF 50'000 ad onn.
Lavur da giuventetgna	La lavur da giuventetgna, che vegn menada communablamein cun la vischnaunca Lumnezia, serva sco sectur supplementar da formaziun tier la scola per il svilup persunal dils juvenils. Contribuziun dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion CHF 70'000 ad onn.
Cussegliaziun da bulius	La cussegliaziun da bulius Surselva exista gia dapi varga 40 onns. La controlla dalla raccolta da bulius serva alla segirtad, pertgei in scumbegl cun bulius da tissi sa esser fatals. Cuosts annuals da CHF 5'800.
Contribuziuns lavur da seniors	Uniuns da dunnas en differentas fracziuns organiseshan regularmeinsuen-termiezzis e viadis da seniors. Contribuziuns annualas da rodund CHF 3'000.
Contribuziuns manteniment clutgers	Las vischnauncas anteriuras havevan differentas regulaziuns en connex cun contribuziuns per il manteniment da clutgers, ch'ei in buc en possess dalla vischnaunca. Ella nova vischnaunca ei vegniu fixau sco usanza ina participaziun da 50 %. Cuosts da CHF 4'000 entochen CHF 15'000 ad onn.
Gruppa da giugs	La gruppa da giugs ei ina purschida supplementara per affons ella vegliadetgna da prescola e meina els tier las structures dalla scoletta. Cuosts da CHF 8'000 ad onn.
Brevs als geniturs Pro Juventute	Las brevs als geniturs da Pro Juventute cuntegnan impurtontas informaziuns e tips orientai alla practica pertuccont ils temas «tgira», «nutriment», «educaziun», «svilup digl affon», «rolla da bab e mumma» sco era «partenadi» e «tgira d'affons». Las brevs als geniturs Pro Juventute accumpognan mumas e babs digl 1. entochen il 6avel onn da veta da lur affon. Cuosts da CHF 3'000 ad onn.
Contribuziuns ad organisaziun da non-profit	CHF 7'000 (p. ex. Schweizerische Patenschaft für Berggemeinden, SKOS, adebar, Verein Momo, Aidshilfe Graubünden, Pro Senectute GR, Pro Infirmis GR, Rolling Church, Stiftung DIE CHANCE, Winterhilfe Schweiz, Tschernobylhilfe Surselva)
Promoziun dil romontsch tenor art. 3–5 dalla lescha da promoziun linguistica	La promoziun volontaria dil romontsch ei in confess alla bilinguitad dalla vischnaunca ed alla situaziun speciala dil romontsch. Cuosts da CHF 3'500 ad onn
Promoziun uniuns	Grazia allas contribuziuns finanzialas han numerusas occurrenz ed activitads d'uniuns liug.
Modas da satrar	L'extensiun dallas modas da satrar e la purschida d'ina fossa comunabla corrispunda ad in basegn social.
Uniun Ruinaulta	Contribuziun annuala: CHF 14'000.
Taxa da hosps	In alzament dalla taxa da hosps per ina finanziaziun che cuviera ils cuosts per ils indrezs turistics muntass ina memia gronda hipoteca.
Fonds pil svilup regional	Igl ei impurtont, che la regiun ha a disposiziun mieds per l'iniziazion da projects regional. Cuosts da CHF 12'000 ad onn.
Porta Cotschna	Ella gronda nova vischnaunca ei il fegl d'informaziun, che cumpara duas gadas ad onn, in impurtont canal da comunicaziun, sper ils ulteriurs canals. Cuosts da CHF 13'000 ad onn.
Scola da talents	La scola da talents ei in product da parada per la scola.
Contribuziun biblioteca	CHF 22'000.
Contribuziun Museum Regional Surselva	La contribuziun dalla vischnaunca da domicil ei essenziala per il survivor dil museum regional. Eventual stuess la vischnaunca persequitar ina convegna da prestaziun cun il museum regional. Contribuziun da CHF 54'000 ad onn.
Contribuziun promoziun da cultura ed art	La summa da rodund CHF 30'000 ei arisguard la grondezia ed activitad culturala dalla vischnaunca mudesta
Contribuziun a Pendicularas Mundaun per il runal Sasolas	La contribuziun annuala da CHF 30'000 ei vegnida reglada en ina convegna dall'antieriura vischnaunca da Luven. Cun la fin dalla concessiun 2024 vegn era la convegna a scader. Entochen lu sa la vischnaunca far sforzs per che las prestaziuns dallas pendicularas constettien.

Cassa da pensiun collaboratur	Oz separticipescha la vischnaunca cun 57 % dallas contribuziuns vid la cassa da pensiun dils collaboratur. Ils commembers dalla direenziun ed il presidi han ultra da quei ina segirada da cader. Admissibel legal fuss ina repartiziun da 50/50. La midada cundiziunescha il consentiment dalla cumissiun da persunal tschentada ensemen paritetic.
Alzament da paga	Il bloccar las pagas per ils proxims onns fuss in falliu segn.
Giubileums habitonts 90/95 etc.	Las visetas ed ils pigns schenghetgs per ils giubilar ein ina biala ed adina schazegiada gesta als pli vegls habitonts dalla vischnaunca. Cuosts da rond CHF 1'000 ad onn.
Schenghetgs da beinvegni novs habitonts	Il schenghetg da beinvegni incl. la brochura d'informaziun per novs habitonts ei vegnida elaborada igl onn 2018 e transladata per divers lungatgs. Ella vischnaunca ussa gronda ei quei ina gesta persunala. Cuosts da rond CHF 1'500 ad onn.
Center da formaziun lenn	Cun la sanaziun ed igl engrondiment dil center da formaziun lenn ha la vischnaunca investau en Glion sco center da formaziun. Il center da formaziun lenn porscha ussa ils pli loderns endrizzaments per la formaziun dalla giuventetgna ella branscha da lenn.
Indemnisaziun autoritads	Ina reduenziun generala dallas tariffas dallas cumpensaziun ella lescha da cumpensaziun ei arisguard las tariffas mudestas e la difficultad d'anflar avunda persunas interessadas per lavur da miliz buc opportuna.
Pumpiers	In alzament dalla taxa da cumpensaziun da pumpiers ei deplazzaus. Gest aschia sco ina reduenziun dil sold per tals, che prestan il survetsch voluntari da pumpiers.
Taxas da santeri	La harmonisaziun dallas ordinaziuns da santeri era colligiada cun biars cumpromiss e confess. In alzament dallas taxas ni l'introduenziun da taxas da sepulturas per persunas cun domicil ella vischnaunca fuss buc acceptabel per la maioritad.
Fieras jamnilas	Las fieras jamnilas la sonda ein ina plattafuorma attractiva per la vendita da products regiunals e vegnan schazegiad fetsch dils clients. La vischnaunca sustegn las fieras jamnilas cunzun entras prestaziuns da lavur e metta a disposiziun l'infrastructura.

Proposta

La suprastanza communal fa las suandontas propostas al parlament communal:

- prender per enconuschientscha il rapport;
- approbar las mesiras tenor prioritad 1 per la realisaziun;
- approbar las mesiras tenor prioritad 2 per la examinaziun en detagl;
- liquidar l'incumbensa Maissen.

Ilanz/Glion, ils 15 da schaner 2019

Suprastanza communal Ilanz/Glion